

Skogsstyrelsen
Att. Johan Wester

Datum
2017-12-03

SOF-BirdLifes synpunkter på nyckelbiotopsinventeringen

Tiden från att remissmaterialet lämnades ut till remissvar skall lämnas har varit mycket knapp (en vecka). Föreningen har därför inte helt kunnat sätta sig in i alla delar. Vi önskar därför att kunna komplettera med fler synpunkter framöver. SOF-BirdLife lämnar i detta läge följande synpunkter.

Generellt anser vi att man nedvärderar arterna (signalarter/rödlistade arter) till förmån för att leta strukturer. Det senare ska man naturligtvis göra, men kraven på inventerande tjänstemän måste ställas så högt att man känner till alla relevanta arter. Detta bidrar även till att Skogsstyrelsen som organisation får fler naturvårdskompetenta tjänstemän och kvinnor.

Vi utgår från att alla som kommer att nyckelbiotopsinventera (både inom Skogsstyrelsen och stor- och mellanskogsbruket) lägger in alla artfynd i Artportalen. Detta utgår vi från gäller inte bara signalarter/rödlistade arter bland kryptogamer, utan i förekommande fall även prioriterade arter inom andra artgrupper såsom fåglar. Det är viktigt att arter rapporteras i samma omfattning såväl i utpekade nyckelbiotoper som i områden som erhåller status som "objekt med naturvärden" och "områden som inte når denna status".

Vi anser vidare att det är mycket angeläget att ominventera de områden som idag är klassade som naturvärden. De flesta av dessa inventerades för ca 20–25 år sedan och många av dessa bör idag ha nått status som nyckelbiotoper.

Vi anser även att den kommande nyckelbiotopsinventeringen förmodligen blir så personalintensiv att Skogsstyrelsen bör se sig om utanför myndigheten och knyta till sig och ackreditera extern personal från Länsstyrelsen, men även från naturvårdskonsulter.

Specifika detaljer

1. Sid 3 i första dokumentet ("*Diskussionsunderlag om...*") om "syftet".

I utkastet står följande:

"Syftet med nyckelbiotopsinventering och användning av resultat

I avvaktan på regeringsuppdraget och den vägledning som ges där bör syftet med nyckelbiotopsinventeringen tillsvidare vara det som är fastställt i beslutad rutin med tillhörande PM:

- *Syftet är ta fram och komplettera besluts- och planeringsunderlag för olika aktörer inom skogsbruk, naturvård och fysisk planering*

En översyn av syftet med inventeringen bör göras med utgångspunkt i regeringsuppdraget för att utformas efter de förutsättningar som ges där. För detta krävs mer tid och förankring. Om inte syftet tydligt framgår av regeringsuppdraget bör arbetet med den uttolkningen fortsätta under 2018."

I våra ögon är ovanstående en förenklad bild av syftet. Vi skulle vilja att syftet får en egen rubrik, skild från användningen av resultatet. Syftet behöver tydliggöras/utvecklas lite mer, exempelvis något i den här stilen:

Syftet med nyckelbiotopsinventering

Syftet med nyckelbiotopsinventeringen är att kartlägga och beskriva områden som är särskilt viktiga att undanta från traditionellt skogsbruk för att vi ska lyckas nå målet att bevara skogens biologiska mångfald.

Sverige har undertecknat en rad internationella konventioner om bevarande av biologisk mångfald. De nationella miljömålen med sina delmål syftar till att den biologiska mångfalden ska bevaras. Detta gäller inte bara nationellt utan även regionalt och lokalt.

Ett viktigt led i att nå målen är kunskap om vilka arter som finns och vilka krav dessa har på sina respektive habitat. Idag har vi god kunskap om ett stort antal skogslevande arters krav på sin miljö, och vi har även god kännedom om vilka som genom specialiserade krav antingen är naturligt sällsynta p.g.a. att miljön är ovanlig eller hotade p.g.a. att deras miljöer krymper genom vårt sätt att bedriva skogsbruk.

Grundläggande för att lyckas med bevarandearbetet är att sällsynta och hotade arter ges möjlighet att upprätthålla livskraftiga populationer. För att klara detta måste vi ha kännedom om hur dessa arters miljöer ser ut och var de finns. Nyckelbiotopsinventeringen är en väsentlig pusselbit i detta arbete.

Användning av nyckelbiotopsinventeringens resultat

Inventeringsresultatet är ett viktigt komplement till övriga besluts- och planeringsunderlag för olika aktörer inom skogsbruk, naturvård och fysisk planering.

Resultaten av nyckelbiotopsinventeringen kan användas som kunskapsunderlag för:

- planering av skogsbruk, markägares frivilliga avsättningar och insatser för naturvårdande skötsel m.m.

- myndighetens arbete med formellt skydd av skogsmark
- myndigheters tillsyn
- arbetet med grön infrastruktur, fysik planering och beslut i tillståndsärenden m.m.
- forskning
- information och kunskapsspridning om skogens naturvärden
- statistik om skogens naturvärden
- uppföljning av biologisk mångfald

2. Sid 3 i första dokumentet ("*Diskussionsunderlag om...*") om "Mellanskogsbruket". Här är det mycket viktigt att man verkligen ålägger samtliga markägare att utföra inventering. Enligt den sammanställning som gjordes under tidigare nyckelbiotopsinventering fanns det ganska många aktörer i denna kategori som överhuvudtaget **INTE** inventerade sitt innehav. Exempel på detta finns bl.a. från kommuner med flera tusen ha skog. Vi anser att Skogsstyrelsen skall ha en kontrollfunktion över skogsbolag och mellanstora skogsägare som gör undermåliga inventeringar eller inte inventerar alls. Skogsstyrelsen bör ha en skyldighet att inventera dessa marker på dessa markägares bekostnad. För att uppnå kvalitetssäkring och trovärdighet bör kontrollinventering ske på alla markägarkategorier.

3. Sid 6 i första dokumentet ("*Diskussionsunderlag om...*") om "Kontrollinventering". Skogsstyrelsen skriver att man "bör" utföra en kontrollinventering 2019. Vi anser att det är mycket angeläget att en sådan genomförs. Den förra kontrollinventeringen genomfördes år 2000, d.v.s. för nästan 20 år sedan. Dess resultat är inte längre relevant. Många ej kända/kartlagda nyckelbiotoper ("mörkertalet") har med stor sannolikhet blivit avverkade efter år 2000. Man behöver därför en uppdaterad kontrollinventering, för att kunna relatera kommande ordinarie inventering till den verkliga förekomsten av nyckelbiotoper.

4. Sid 7 i första dokumentet ("*Diskussionsunderlag om...*") om "Rådgivande grupp". Vi anser det mycket angeläget att man inrättar denna grupp. Förslag till sammansättning är bra. Vi anser att ideella representanter bör komma från Naturskyddsföreningen, SOF-Birdlife, WWF samt Skydda skogen. Förslag till arbetsuppgifter är bra, men kan säkert förtydligas ytterligare.

5. Sid 1 i andra dokumentet ("*Metodutveckling inom NBI*"). I södra Sverige saknas för närvarande K-skogsskiktet. SOF-BirdLife anser det mycket angeläget att ett skikt liknande det som tagits fram för norra Sverige också tas fram för södra delarna av landet. Träffsäkerheten kring K-skogar kan vara ett problem kring framtagande av detta, men är likväl av mycket stor betydelse.

6. Sid 2 i andra dokumentet ("*Metodutveckling inom NBI*"). "En karttjänst kommer att skapas som innehåller alla GIS-skikt och underlag som kan vara av intresse för nyckelbiotopsinventering." Vi utgår från att denna karttjänst kommer att vara publik.

7. Sid 5 i andra dokumentet ("*Metodutveckling inom NBI*"), stycket "Motiv till bedömning". Det är ett mycket bra förslag att man skärper kraven på beskrivning av biotopen i den s.k. fritexten. Många nyckelbiotoper i den nuvarande databasen har en mycket torftig och ibland t.o.m. intetsägande fritext. I dokumentet föreslås en mall för att garantera att texten blir ändamålsenlig. Förslaget verkar väl genomtänkt. Det är på samma sätt mycket viktigt att det finns tydligt motiverat varför ett område inte når upp till nyckelbiotop, i det fall resultatet istället blir ett "naturvärde" eller ett "övrigt område, ej nyckelbiotop/naturvärde".

8. Sid 1 i tredje dokumentet ("*Förslag till löpande uppföljning...*"), stycket "Målgrupp". Här skriver man att det skall "...vara möjligt för storskogsbruket och mellanskogsbruket..." att göra uppföljning och kvalitetssäkring. Vi anser att Skogsstyrelsen bör ta ett större och tydligare ansvar för detta. Det är självklart mycket viktigt att inventeringarna hos dessa markägargrupper håller samma kvalitet som inventering på småskogsbruket. Syftet är detsamma och då bör man noga följa upp att resultatet också är det. Se även punkt 2 ovan.

SOF-BirdLifes synpunkter kring *Förslag till utvecklad metod för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige*

Vad vi förstår kommer nyckelbiotopsinventeringen i nordvästra Sverige att handla om att en delvis ny modell sätts med provytor och "träskelvärden" vid bildandet av en nyckelbiotop (naturvärde). Under 2018 kommer metoden prövas och utvärderas, varför vi får möjlighet att återkomma med ytterligare synpunkter innan den fastställs.

Det är oerhört centralt att den nya metoden utvärderas mycket noggrant både vad avser den faktiska kvaliteten, men även kvaliteten gentemot nuvarande nyckelbiotopstandard. Det behövs t.ex. utföras oberoende inventering där den nya föreslagna metoden tydligt jämförs med den ordinarie. I annat fall riskerar nyckelbiotoper i nordvästra Sverige (där det krävs högre naturkvaliteter) att hålla en annan nivå än i resten av landet. Detta kommer i sin tur att påverka förtroendet för FSC-standarderna – vilket inte på något sätt är acceptabelt. För SOF-BirdLife är det synnerligen viktigt att förändringar av definitioner inte försämras. För närvarande har FSC definitionerna från 1995 inskrivna i standardtexten. Om denna definition ska ändras behöver vi veta exakt vad ändringen går ut på. SOF-BirdLife kommer att

motarbeta förändringar inom FSC om inte förslagen kan förtydligas så att vi känner oss trygga.

Det vi lyckats utläsa ur dokumentet om metoden är att dokumentationen samt de (så långt möjligt) objektiva mätningarna är betydligt mera omfattande. Det blir alltså betydligt mer tidskrävande att inventera varje enskild nyckelbiotop, men den blir då å andra sidan mycket mer välbeskriven.

På sida 4 står det: "Mycket stora områden (>500 ha) som utgörs av sammanhängande naturskogsområden och har stor landskapsekologisk betydelse. Själva metoden och bedömningen fungerar i större sammanhängande områden. För att undvika nyckelbiotopsinventering ytterligare ska leda till en fragmentering av större värdekärnor så ges länsstyrelsen eller Naturvårdsverket möjlighet att granska området. När inventering påbörjas så delas området in i hanterbara inventeringsområden som understiger 100 ha".

På seminariet om nyckelbiotoper 30/11 ställde vi frågor om hur man kommit fram till siffran (> 500 ha), om det finns koppling till Metrias GIS-skikt om K-skogar, om det är en siffra som är definitivt fastslagen och om man kan tänka sig lägre arealgränser längre söderut inom området nordvästra Sverige, där K-skogarna är mer uppsplittrade och mindre till ytan. Vi fick svaret att 500 ha är en preliminär gräns, som kan komma att ändras och också kommer att vara flexibel beroende på vilken region i nordväst som avses. En jämförelse kommer att göras med Metrias GIS-skikt om K-skogar för att avgöra relevant yta för dessa.

SOF-BirdLife känner mycket stor oro inför att dessa större sammanhängande områden (>500 ha) kommer att styckas upp och fragmenteras av en nyckelbiotopsinventering. Vi anger här nedan några förslag på åtgärder för att motverka detta.

Först och främst bör de 10 största K-skogarna i varje län både ovanför och nedanför fjällnära gräns direkt brytas ut från nyckelbiotopsinventeringen och skyddas (se bilaga 4 i denna utredning <https://naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2017/bilaga-3-kartering-av-kontinuitetsskog-boreal-region-20170117.pdf>). Det gäller både de som ligger helt inom värdekärnor och de som gör det delvis. De som helt saknar värdekärnor bör även bedömas enligt SIS-metodik (svensk standard, naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald), eftersom denna metodik bättre bedömer värden på landskapsnivå. Totalt omfattar de 10 största K-skogarna i varje län totalt 1,7 miljoner ha och drygt 700 000 ha produktiv skog. Sannolikheten är mycket stor att alla dessa med sin storlek har avgörande betydelse för den samlade biologiska mångfalden, inklusive avgörande ornitologisk betydelse.

Vi anser att man via K-skiktet har möjlighet att söka ut nya värdetrakter som man missat i den tidigare nationella skogsstrategin beroende på svagare underlag. Vi föreslår därför att de 25 största sammanhängande och bäst arronderade K-skogsområdena inledningsvis undantas ur nyckelbiotopsinventeringen oavsett om de ligger intill nuvarande värdetrakter eller naturreservat.

Vi anser vidare att för alla områden (>500 ha) kompletteras nyckelbiotopsinventeringen med bedömning enligt SIS-metodiken (svensk standard, naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald). Denna metodik bedömer bättre värden på landskapsnivå, men kan också komma att kräva kompletterande inventeringar bl.a. avseende fåglar. Orsaken är att SOF-BirdLife ser en uppenbar risk att endast en nyckelbiotopsinventering av dessa större ytor riskerar stycka upp även detta sista område i landet med stora opåverkade kontinuitetsskogar i mindre fragment. Detta kan bero på flera saker, t.ex. att man inte hittar tillräckliga mängder av nyckelbiotoper/naturvärdesområden i dessa samt att länsstyrelsernas ekonomi inte tillåter att skyddsvärda områden löses in.

En uppstyckning kommer att medverka till att landskapskrävande och konkurrenssvaga arter (känsliga för mellanartskonkurrens) får det svårare. Två exempel på detta är lappmes och lavskrika (som förmodligen båda är känsliga mot både fragmentering och konkurrens). Deras "stabila" numerär i dessa områden idag kan vara helt beroende av dagens kvarvarande kontinuitetsskogar. Vi vill ha klara besked om på vilket sätt nyckelbiotopsinventeringen tar hänsyn till att en sådan fragmentering inte ska ske. SOF-BirdLife kommer inte att tveka om att på olika sätt förhindra att artskyddet sätts ur spel när den ekologiska funktionen och bevarandestatusen för våra mest utsatta fågelarter i kontinuitetsskogarna i nordväst hotas.

På mångfaldskonferensen i Uppsala 4/10 fick vi höra om projektet "Landskapsplanering baserat på kontinuitetsskogar". Projektledare är Johan Svensson (SLU) och Eva Ahlkrona (Metria). Man har i detta projekt GIS-analyserat skogarna i nordvästra Sverige. Med detta underlag analyserar man förutsättningar för gynnsam bevarandestatus för ett antal modellarter (lavskrika, tretåig hackspett m.fl.) samt analyserar behovet av precision i rumsliga analyser, möjliga indikatorer och viktiga påverkansfaktorer. Vi förutsätter att informationen från detta projekt kommer att fångas upp av myndigheterna för att säkerställa att dessa arter fortsättningsvis har god bevarandestatus i hela nordvästra Sveriges kontinuitetsskogar.

Mycket avgörande för arternas framtid, om man trots ovanstående framhärdat med att nyckelbiotopinventera även större (>500 ha) stora områden, är vilken syn Skogsstyrelsen/Naturvårdsverket har på vilka skogsbruksmetoder som kan komma att få användas i nordvästra Sverige bland de kontinuitetsskogar som inte når upp till nyckelbiotopklass. Om man har fokus på att fragmenteringseffekter inte uppkommer för

landskapskrävande arter ser vi som enda möjligheten att Skogsstyrelsen endast kommer att tillåta hyggesfria metoder med förstärkt hänsyn. Detta för att säkra att fragmenteringskänsliga/konkurrenssvaga arter behåller god bevarandestatus. Ekonomin i hyggesfria metoder har i skogar med flerskiktad struktur dessutom, bl.a. i ett antal finska rapporter¹, visat sig konkurrenskraftig gentemot hyggesbruket.

SOF-BirdLifes synpunkter kring Förslag till område där den utvecklade metoden för nyckelbiotopsinventering används i nordvästra Sverige

På sida 1 står det: "Den utvecklade och förbättrade metoden kan användas även nedan den föreslagna gränsen i Norrlands inland och nordvästra Svealand i de fall det är särskilt svårt att bedöma och avgränsa nyckelbiotoper i större områden med äldre skog."

SOF-BirdLife ser det som uteslutet att acceptera den nya metoden någonstans utöver det som var syftet från början. Förslaget innebär en ytterligare grad av subjektivitet i förslaget och ser konflikter i att den etablerade och nya metoden kan komma att ställas mot varandra för att uppnå önskat resultat. Vi anser därför att detta helt bör strykas.

SOF-BirdLife ställer slutligen frågan kring hur satsningen på nyckelbiotopsinventeringen i nordväst kommer att förhålla sig till satsningen på grön infrastruktur. De kvarvarande kontinuitetsskogarna i nordvästra Sverige torde utgöra det bästa exemplet på fungerande grön infrastruktur vi har kvar i landet och bör därför bevaras intakta i sin helhet.

För Sveriges Ornitologiska Förening – BirdLife Sverige

Christer Johansson
Skogssansvarig
Sveriges Ornitologiska Förening – BirdLife Sverige
Tel. 073 422 61 57
E-post: christer.johansson@birdlife.se

¹ Pukkala, T., Lähde, E. & Laiho, O. 2010. *Optimizing the structure and management of uneven-sized stands of Finland*. Forestry 83(2).

Tahvonen, O., Pukkala, T., Laiho, O., Lähde, E. & Niinimäki, S. 2010. *Optimal management of uneven-aged Norway spruce stands*. Forest Ecology and Management 260: 106–115.